

"No hi ha excusa per no rellançar el català"

La Universitat Catalana d'Estiu ja funciona, i Alà Baylac-Ferrer, una de les persones que més i millor coneix la Catalunya Nord, hi dirigeix un curs sobre la realitat a l'altre costat de l'Albera. EL TEMPS l'ha entrevistat perquè en faci cinc cèntims.

Alà Baylac-Ferrer, nat a Perpinyà el 1965, és professor de català al liceu Deodat de Severac de Ceret, president de la Federació per la Llengua i la Cultura Catalanes, entitat membre de la Fundació Universitat Catalana d'Estiu, integra l'equip rector de l'UCE per primer any, i hi explica un curs sobre coneixença de la Catalunya Nord, amb la intervenció d'una desena de ponents nord-catalans més.

—*Creieu que val més que la trentena UCE es faci a Prada que no a Perpinyà, com s'havia dit durant l'any?*

—En certa manera està bé que al cap de tres decennis l'UCE es mantingui a Prada. Així aqueixa trobada simbòlica dels Països Catalans arrela al cor de Catalunya Nord, al país del Comte Guiffrè, bressol històric del poble català. A la pràctica, això permet que la universitat es centri més en les seues activitats, bo i mantenint un intercanvi més estret amb la població del Conflent. Ara, Perpinyà belleu podria oferir una projecció més gran i uns serveis municipals i periodístics més eficaços, amb el perill d'una certa dilució de l'UCE en les ocupacions estiuenques.

—*Des de Catalunya Nord quina valoració se'n pot fer, d'aquests trenta anys?*

—La valoració que puc fer-ne és personal; de fet, fa pocs anys que en freqüento el campus. Me sembla que la Universitat de Prada com a manifestació científica i cultural d'alta qualitat té un cert pes en la dinàmica del catalanisme —al nord i al sud— i permet uns retrobaments anuals amb gent de tota la geografia catalanòfona que, altrament, no es retrobaria pas gaire per manca d'estructures comunes, per manca d'un marc institucional català integrat. L'UCE és percebuda pels res-

ponsables de Catalunya Nord i per una certa capa de la societat com un gran esdeveniment de l'activitat catalanista.

—*Penseu que la possibilitat de tenir cursos de l'UCE tot l'any a Sant Miquel de Cuixà és positiva?*

—La presència de l'UCE tot l'any a Catalunya Nord belleu podria ser una manera d'implicar-hi més

gent del Conflent o del Rosselló, en l'organització, i permetria que l'organització de l'UCE fos més present a Catalunya Nord, abans i tot de les obligades setmanes del mes d'agost. Un dels dèficits actuals em sembla que és l'allunyament dels qui s'han d'encarregar de la Universitat. A Prada, no hi ha secretariat, ni tan sols un representant de l'UCE fins pocs dies abans de començar les activitats. La institucionalització de la universitat ha estat un pas important, ara caldria una permanència continuada mínima a Catalunya Nord. Així l'UCE podria connectar més amb els nord-catalans i ajudaria veritablement en la lluita permanent per la supervivència —o la renaixença segons com es vegi— del català al nord de la ratlla.

—*Una enquesta recent sembla indicar que l'estat de la llengua a Catalunya Nord no és pas gaire bo...*

—Enguany el Consell Regional ha fet pública la segona enquesta sobre "Pratiques et représentations

du catalan" a Catalunya Nord. Els ensenyaments principals de l'estudi són tres: primer que una part encara molt important de la població sap català; després, que la coneixença i l'ús del català reculen de manera clara; i finalment que l'opinió és molt favorable a la protecció i renaixença del català. El 55% de la gent comprèn la llengua, i el 34% la sap parlar. El 39% dels nord-catalans saben llegir el català, i no-

"Coneixent la situació, i sabent el que dona el manteniment d'una llengua i d'una cultura en posició de feblesa (i els francesos poden entendre això amb tot el discurs de la francofonia), no fer res significaria ser còmplice de la mort del català."

més l'11% el sap escriure. Però una ampla majoria de la població és favorable a la protecció i a la renaixença del català. El 62% de la gent és favorable a l'ensenyament del català a l'escola, el 48% dels habitants declaren que el català és quelcom important per a ells, i el 68% volen el desenvolupament de la senyalització en català i francès! Aqueixes xifres situen Catalunya Nord entre les regions de l'Hexàgon que més han conservat la llengua pròpia, i significa, doncs, que hi ha avui una base social important i suficient per a una recuperació futura.

—Però l'enquesta també confirma la reculada de la coneixença i ús del català?

—En cinc anys, el nombre de coneixedors del català ha reculat del 63% al 55%, quant a comprensió, i del 48% al 34%, quant a parla; i passa del 32% el 1993 al 16% el 1998 quant a gent que declara que parla sovint o cada dia el català. Aquesta segona constatació demostra que el patrimoni cultural i lingüístic del país es troba avui en perill de mort, si no es prenen mesures ràpides. Encara que en terme de llengües les xifres de les projeccions matemàtiques no es corresponen sempre amb la realitat (ja fa dècennis que molta gent anuncia la desaparició i enterrament de les llengües "regionals" sense que acabi d'arribar mai), ara ja no valen els discursos falsament tranquil·litzadors de segons quins responsables polítics o prefectorals explicant que "la cultura catalana va bé" i que "ací sempre s'ha parlat el català, i la llengua, la gent ja l'aprèn". La diagnòsi és de gravetat; i una malaltia greu no es guareix pas tota sola ni per tractament homeopàtic o per encanteris a la bona de Déu.

—Com evoluciona l'ensenyament del català?

—Com la resta; la demanda d'ensenyament de català i en català és molt forta, i la resposta de l'administració acadèmica massa feble. Els alumnes que segueixen l'ensenyament en català no arriben avui a l'1% de la població escolar, quan més d'un terç dels pares són partidaris d'un ensenyament bilingüe i el 80% vol que es generalitzi l'ensenyament del català. Avui un xic més de 800 alumnes estudien en català (entre la Bressola, Arrels, i les seccions bilingües de Prada, Perpinyà, Ceret). Es noten progressos de l'administració, però insuficients, i sempre molt reticent a una reconeixença i a un desenvolupament plens. Com a exemple, enguany els primers alumnes que podran passar la prova d'història-geografia en català al batxillerat, no tenen el dret de ser examinats amb el català com a primera llengua perquè és "regional", i això malgrat que al liceu francès d'Andorra sí que ho tenen reconegut. Un altre punt negre és la manca total de formació de mestres per a l'ensenyament del català i en català per a la maternal i l'ensenyament primari.

—Hi ha possibilitats que això canviï aquests anys vinents?

—Tot depèn de la voluntat del govern i del progrés que puguin fer les mentalitats polítiques franceses respecte a la pluralitat cultural. Si en els anys a venir es produeix una certa acceptació de la diferència cul-

tural (i lingüística) al si de la sacrosanta República francesa, podrem veure que l'estat accepta que es formin els mestres necessaris per tal de respondre a la demanda d'ensenyament en català de les famílies, en lloc de frenar tant com pot qualsevol ensenyament en "llengua regional" com és el cas avui. Arran de la publicació del "Rapport Langues et Cultures Régionales" de Bernard Poignant, aquest juliol proppassat, podem tenir una petita esperança d'un cert progrés a França sobre les llengües minoritzades. L'autor recomana que "la República reconegui les llengües i cultures regionals del seu territori", i en matèria d'ensenyament proposa que "l'Estat asseguri la continuïtat de l'aprenentatge d'una llengua regional" i que "reconegui el pluralisme dels mètodes pedagògics [la immersió de les escoles associatives]". Precisa que "cal afirmar el paper de l'educació nacional en l'ensenyament bilingüe" i que "l'Estat ha de fer els esforços necessaris per a disposar de mestres qualificats suficients per evitar de ser sospitós d'organitzar aquesta mancança".

—L'informe Poignant, lliurat al primer ministre l'1 de juliol proppassat, tradueix realment la volun-

"En cinc anys, el nombre de coneixedors del català ha reculat del 63% al 55%, quant a comprensió, i del 48% al 34%, quant a parla; i passa del 32% el 1993 al 16% el 1998 quant a gent que declara que parla sovint o cada dia el català. Aquesta segona constatació demostra que el patrimoni cultural i lingüístic del país es troba avui en perill de mort."

"Si a França hi ha cap avenç, serà per la pressió cada cop més forta dels veïns europeus contra un país que no respecta la diversitat lingüística i reclama als altres que reconeixin 'l'excepció cultural francesa.'"

tat de França de progressar en termes de reconeixement de les llengües?

—El Rapport Poignant és un informe més sobre el cas, i no vol pas dir que França s'avingui, finalment, a ratificar la Convenció europea de les llengües, que modifiqui la seua constitució per fer-hi cabre les llengües diferents del francès i que posi en marxa una política de protecció i promoció de totes les llengües del seu territori, tal com fa pel francès —a casa i per tot el món—. De tota manera, si hi ha cap avenç, serà per la pressió cada cop més forta dels veïns europeus contra un país que no respecta la diversitat lingüística i reclama als altres que reconeixin "l'excepció cultural francesa". Actualment França s'escandalitza de la llei d'arabització a Algèria i tota la *intelligentsia* pateix pels pobres berbers perseguits, però cap intel·lectual no hi té res a dir, quan el govern francès rebutja l'article dels drets lingüístics en la Convenció internacional dels drets dels infants... L'autor de l'informe explica que totes "dues polítiques en favor de les llengües regionals i la francofonia van juntes" i afirma que una política més respectuosa permetria de no llegir més a la premsa declaracions públiques en contra de França, com la que va fer el president Pujol: "mai, mai no voldrem que la nostra cultura i la nostra llengua catalana coneguim el mateix destí que a França".

—*Quin paper poden fer Catalunya Sud i la resta dels Països Catalans en el futur de Catalunya Nord?*

—Una enquesta demostrava fa poc que una proporció important de catalans del nord pensen que Catalunya Sud i la Generalitat tindran una influència

important en el futur de la llengua a Catalunya Nord. És la percepció que en té la gent d'aquí, com també que l'ús de la llengua va progressant al sud. Malgrat tots els esforços que fan entitats, institucions i persones —sovint a títol individual— i que s'han d'agrair, hi ha encara un dèficit de relacions entre Catalunya Nord i el sud de la ratlla. Els polítics, les institucions, els mitjans de comunicació del Sud no reivindiquen amb prou claredat ni força que Catalunya Nord forma part d'un mateix conjunt lingüístic i cultural. Igual que fan la francofonia i la hispanofonia, cal que les Generalitats defensin sense complexos tot l'espai catalanòfon. Cal que els mitjans de comunicació catalans (CCRTV, *Avui*, *EL TEMPS*, *El Periódico*, *El Punt*) tinguin delegacions a Perpinyà, per tenir una presència real i no virtual, amb una distribució seriosa i no testimonial com ara. Això ha de permetre que es desenvolupin els contactes —institucionals, privats—, que es reforcin els referents comuns —lingüístics, culturals, econòmics—, que es multipliquin les manifestacions amb participació catalana transfronterera, com l'UCE, o el Correllengua que marxarà de Salses i Perpinyà el pròxim 11 de Setembre.

—*Els canvis polítics a Catalunya Nord afavoriran el català els anys vinents?*

—Sí, i ja ho hem pogut constatar en declaracions dels nous responsables departamentals. Encara que molts polítics tinguin encara força recels contra el català, per ignorància, per autoodi o per jacobinisme —tret quasi inherents a la funció d'elegit en el marc francès—. De tota manera, si es fa qualque cosa sempre serà més que no pas abans, quan el Consell General es desentenia totalment de la situació del català i fins i tot reduïa, quan podia, tot signe d'identitat del país (bandera, retolació...). Ara el nou executiu de Catalunya Nord ha anunciat per al setembre que es faria un balanç de la situació del català —esperem que per encetar una política lingüística—. La Federació i les associacions catalanes, en tot cas, hi aportaran les seues propostes per fer un pas endavant. Coneixent la situació, i sabent el que dóna el manteniment d'una llengua i d'una cultura en posició de feblesa (i els francesos poden entendre això amb tot el discurs de la francofonia), no

fer res significaria ser còmplice de la mort del català. Les associacions catalanes, la Federació mateixa, les personalitats del món de la cultura i l'ensenyament tenen des de fa anys propostes concretes i solucions per a guarir el mal. Cap més excusa no és vàlida per a no llançar una política lingüística catalana eficaç.

"Una proporció important de catalans del nord pensen que Catalunya Sud tindrà una influència important en el futur de la llengua al nord. És la percepció que en té la gent d'aquí, com també que l'ús del català progressa al sud."

Pere Codonyan